

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

גאולה משולשת

עיון בפרשת השבוע על פי החת"ם סופר

1. שמות ד', א-ט'

(א) וַיֵּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֶאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה: (ב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה מַה זֶה בְּיָדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה: (ג) וַיֹּאמֶר הִשְׁלִיכֵהוּ אֶרֶצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרֶצָה וְהָיָה לְנוֹשֵׁי וַיִּסַּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו: (ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאֹחַז וְאֹחַז בְּזַנְבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּזְזִיק בּוֹ וְהָיָה לְמִטָּה בְּכַפּוֹ: (ה) לְמַעַן יֶאֱמִינוּ כִּי נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵם אֱלֹהֵי אֲבֹתֵהֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: (ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא עוֹד הֵבֵא זֶה יָדְךָ בְּזוֹיָקָה וַיִּבֵא יָדוֹ בְּזוֹיָקוֹ וַיּוֹצֵא וְהָיָה יָדוֹ מִצַּרְעֶלֶת כְּשִׁלְגָה: (ז) וַיֹּאמֶר הֵשֵׁב יָדְךָ אֶל זוֹיָקָה וַיִּשֵׁב יָדוֹ אֶל זוֹיָקוֹ וַיּוֹצֵא מִזוֹיָקוֹ וְהָיָה שֵׁבֶה כְּפִשְׁרוֹ: (ח) וְהָיָה אִם לֹא יֶאֱמִינוּ קָרְבָּנָה וְיִשְׁמְעוּ לְקֹל הָאֵת הָרֹאשׁוֹן וְהֶאֱמִינוּ לְקֹל הָאֵת הָאֲחֵרָה: (ט) וְהָיָה אִם לֹא יֶאֱמִינוּ גַם לִשְׁנֵי הָאֵתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקוֹלְךָ וְלִקְוֹת מִיַּמִּי הַיָּאֵר וְשִׁפְכֵת הַיַּבְשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מִן הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיַּבֵּשֶׁת:

2. חת"ם ליקוטים שמות

כפל הענין ג' פעמים, לא יאמינו ולא ישמעו, ויאמרו לא נראה. והנה על זה באו ג' מופתים, מטה לנחש, ומצורעת כשלג, ומים לדם. נראה כך, דמשה חשש לג' חששות, הן לא יאמינו כלל שה' מוציא וגואל, כמחוסרי אמונה, או אף אם ירצו להאמין, אולי לא ישמעו בקולי, כאמור [ו'] ע"י ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, והג' אם יאמינו לך וגם ישמעו, אולי יאמרו לא נראה אליך ה' עד שתעשה לנו אות ומופת.

ועתה באתה התשובה על שחשש שלא יאמינו לה' כלל, הבא ירך אל חיקך, שנלקה בצרעת שחשד בכשרים, וגם מזה יאמינו לך שאתה שליח ה', שיוודעים המה שה' לוקה בצרעת להמדודווגים להרע להם, ... כי מאמינים הם בני מאמינים.

והנה בזה שאל כדים שאין להם להאמין שנראה ה' אל משה, והשיב לו ה' יתברך מה זה בידך וגו', להפוך מטה לנחש, ונעשה נס בתוך נס, לפרסם שאינו כמו הקוסמים והחרטומים, ולזה סיים הקרא למען יאמינו כי נראה אליך ה'.

רק החשש הג' שלא יחוש מעבודה קשה, וזהו והיה אם לא יאמינו גם לב' האותות, והטעם ולא ישמעון לקולך שלא יוכלו

לשמוע מקוצר רוח, ולקחת ממימי היאור וגו', והיינו דמשה שמתחילה מכת דם פסק השעבוד, ואם כן טוב יטו אזנם לשמוע, ומתורץ הכל, ודוק.

3. עין אי"ה שבת ב', י"א, י"ג; ט"ז-י"ז

יג. אמר, אלו הן מאמינים בני מאמינים, אתה אין סופך להאמין. האמונה האלהית העליונה אינה מתדמה כלל לשום רישום של ידיעה והכרה בעולם, כי היא הסגולה של כל יסוד החיים, של אורם, של חיי חייהם, של זיום ותפארתם. והסגולה הזאת מצד ערכה הפנימי, שאין לה שום הערכה בשום צד המתדמה לה בתואר חיצוני, הוא ענין סגולי בישראל, לא מצד בחירת נפשם בפרט, אלא מצד מחצב הקדושה וסגולת ירושת אבות שלהם. ודוקא בסגולה הפנימית הזאת, אין שום הפרעה יכולה לשלוט, וגם במורד היותר גדול של התוארים החיצוניים של החיים המעשיים, ההרגשיים וההכריים, חיה היא סגולת הקודש של נחלת ד', זאת, אמונת אומן בכל זיקוק סגולתה. ולאידך גיסא, אם נבא להעריך את כח האמונה מצד התגלותה החיצונית, מצד זה החלק שאפשר לו להגלות בפועל, בהכרה, ברגש, בכיטוי ובמעשה, כיון ששם אין האור הגנוז של שלמות חיי האמונה זורח, על כן אפשר שיפול שם איזה כשלון, גם אצל גדול שבגדולים, גם אצל ארזי הלבנון של נושאי הקדושה העליונה. וזה היה סוד חטא מי מריבה, שכמעט רגע הפנו עיני הקודש של רועי ישראל האיתנים אל הבחינה של הצד המתגלה שבאמונה, וכיון שנפגם אז אצל ישראל, בא הרועה הנאמן לכלל כעס, ודוקא מצד המבט החיצוני של האמונה המבוטאת, נפל איזה ענין מפריע מהארתו הגדולה הנשמטית של אור הקודש. עד אשר המאמר בא, שהן מאמינים בני מאמינים.

טז. ממאי דלקה, דכתיב ויאמר ד' לו עוד הבא נא ירך בחיקך וגו'. ... וע"כ בא העונש פה בדמות צרעת זורחת בעור הבשר מבחוץ, ועל האבר של הפעולות הגלויות, היד, שעם כל קדשה בהיותה היד של גוף קדוש, יוכל איזה מאורע לגרום שהתגלות החיצונית לא תהיה מתאימה לערך השלמות הנשמטית הפנימית. ...

יז. אמר רבא ואיתימא ר"י בר"ח, מדה טובה ממחרת לבא ממדת פורענות, דאילו במדת פורענות כתיב ויצאיה והנה ידו מצורעת כשלג, ואילו במדה טובה כתיב ויצאיה והנה שבה כבשרו, מחיקו הוא דשבה כבשרו. ... דאילו במדת פורענות כתיב ויצאיה והנה ידו מצורעת כשלג, לפני ההוצאה, לפני ההתגלות לעינים, לא

יש מקום כלל לשום רע ולשום פורענות לנגע לפי העצם והאמת, רק מה שהיא באה בהופעה אך מראות עינים היא, ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג. ואילו במדה טובה, שהיא עצמית, כתיב ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו, מחיקו הוא דשבה כבשרו. המדה הטובה, היא חודרת בעצמותם של הדברים, בהקשר העצמי שיש לה עם שורש ההווה המתעלה מכל לחצים ועכובים של זמנים ושל מקומות, והיא ממחרת לבא.

4. חת"ם ליקוטים שמות

כי יאמרו לא נראה אליך ה'. רוצה לומר איך יתכן שיראה ה' אליך ואתה הייתה מושלך היאור ומגודל בבית פרעה, ... ותלה בפחיתות בעצמו, שהם יאמרו שאינו ראוי לשליחות נכבד כזה.

5. חת"ם תורת משה שמות

כי בלטון מצרי "מוי" "מים" "שה", זה משיכה, ונקרא בלטון "מוישה" רוצה לומר משוך המים, ונעשה תיבה אחת, "משה".

6. מהרש"א חולין קל"ט, ב'

כי שם משה בת פרעה נתנה לו והוא לשון מצרי כדעת המפרשים ושם המן ומרדכי ואסתר נראה כי שמות פרסיים הם.

7. העמק דבר שמות ד', א'; ד'

כי יאמרו לא נראה אליך ה'. לא קטרג ח"ו עליהם כי מעטי אמנה הם בגאולה. שהרי אותה המה מבקשים וצעקו אל ה'. אלא לא יאמינו כי נראה ה' אל משה ביחוד. שלא היו יודעים את משה לגדול בתורה המסורה להם מן האבות ולא בחסידות. שהרי בקטנותו גדל בפלטון של מלך. ועוסק בחכמות. ומיד שבא לראות בצרת אחיו. אירע סיבה שברח מעיקר קדושת ישראל ומצד דעת בני האדם ה' ראוי שיהי' נגלה הקב"ה לאהרן שיהי' נביא עוד במצרים.

... והתבונן בזה שמתחילה היה זה הצד זנב של הנחש קצה התחתון והקרוע של המטה. ובהיותו בידו של משה נעשה אותו הצד העליון והחשוב. ומזה התבוננו בני ישראל דלא כמו שהיו חושבין שאהרן ושאר חסידי ישראל המה הראשים. ומשה ה' כנגדם כמו זנב לאריות. אבל עתה שראו אות המטה הבינו שמה התהפך לראש וראשון של ישראל ועל ידו יעשה הקב"ה גדולות.